

Nermin Yıldırım'ın Saklı Bahçeler Haritası Adlı Romanının Yapı ve Tema Bakımından İncelenmesi

Gülperi DEMİRKIRAN¹ Adem GÜRBÜZ²

Öz

Özellikle romanlarında işlediği psikolojik temalarla ön plana çıkan Nermin Yıldırım, gazeteden romana, dergi yazarlığından editörlüğe kadar birçok alanda faaliyet göstermiş bir yazardır. Yazarın romanlarında çoğunlukla bireyin yalnızlığı ve davranış kalıplarının arka planı, toplumsal yaşamdaki sosyal zamanın karakteristik özellikleriyle birlikte verilir. Bu çalışmada Nermin Yıldırım'ın *Saklı Bahçeler Haritası* romanı yapı ve tema bakımından irdelenecek, romanın hem yapısal özellikleri hem de ön plana çıkan temalar üzerinde durulacaktır. Çalışma sonucunda romanda çoğul bir bakış açısının kullanıldığı, roman kahramanlarının davranış kalıpları ile geçmiş yaşantıları arasında sıkı bağların kurulduğu ve psikolojik rahatsızlıklar yaşayan kahramanların işlendiği tespit edildi. Yine eserde roman kişileri, yaşadıkları toplumdan bağımsız bir profil çizmemiş, toplumsal yaşamdaki aksaklıklardan çeşitli şekillerde etkilenmişlerdir. Eserde ayrıca kadın ve savaşla ilgili çeşitli mesajlar verilmiş; kadının Doğu ile Batı arasında sıkışıp kaldığı ve her koşulda değiştirilmeye/dönüştürülmeye çalışılan bir obje olarak görülmesi eleştirilmiştir. Yine romanda hem Türkiye'den hem de Avrupa'dan çeşitli mekânlar işlenmiş ve böylece okurun çeşitli karşılaştırmalar yapmasına imkân sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nermin Yıldırım, Saklı Bahçeler Haritası, Roman, Psikoloji, Yapı ve Tema.

An Analysis of Nermin Yıldırım's Novel Saklı Bahçeler Haritası in Terms of Structure and Theme

Abstract

Nermin Yıldırım, who stands out especially with the psychological themes in his novels, is a writer who has been active in many fields from newspaper to novel, from magazine writing to editorial. In the author's novels, the loneliness of the individual and the background of his behavior patterns are often given together with the characteristic features of the social time in social life. In this study, Nermin Yıldırım's *Saklı Bahçeler Haritası* novel will be examined in terms of structure and theme, and both the structural features of the novel and the themes it brings to the fore will be emphasized. As a result of the study, it has been determined that a plural point of view is used in the novel, close ties are established between the behavior patterns of the heroes of the novel and their past lives, and the heroes who experience some psychological disorders are processed. Again, in the work, the characters of the novel did not draw an independent profile from the society they lived in, and were affected by the disruptions in social life in various ways. Various messages about women and war are also given in the work; It has been criticized that woman is seen as an object that is stuck between East and West and is tried to be changed/transformed under all circumstances. Again, in the novel, various places from both Turkey and Europe were handled, thus allowing the readers to make various comparisons.

Keywords: Nermin Yıldırım, Saklı Bahçeler Haritası, Novel, Psychology, Structure and Theme.

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Bingöl/Türkiye, silademirkiran.34@gmail.com, ORCID: 0009-0003-6499-3945

²Doç. Dr., Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bingöl/Türkiye, ademgurbuz@bingol.edu.tr ORCID: 0000-0001-6212-1500.

*Atıf/ Citation: Demirkiran, G. & Gürbüz, A. (2023). Nermin Yıldırım'ın saklı bahçeler haritası adlı romanının yapı ve tema bakımından incelenmesi. *Cihanşumul Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 23-39.

1. Giriş

Çağdaş Türk romancılığının son dönemde öne çıkan romancılarından biri olan Nermin Yıldırım; aynı zamanda çeşitli gazete ve dergilerde muhabir, köşe yazarı ve editör olarak çalışmış, reklam ajanslarında da metin yazarlığı yapmıştır. 2011 yılında ilk romanı olan *Unutma Beni* ile roman yazma serüvenine başlayan Yıldırım'ın, bugüne dek yazmış olduğu toplam yedi romanı bulunmaktadır. Romanlarının tümünde psikolojik öğelerin beslediği kişi dünyasının yansıması olan “bellek” kavramını birey ve toplum merkezinde ele alan yazar, geçmiş ve gelecek arasında meydana gelen olay ve olguların yekpare yansımaları okuyucuya sunmuştur. Yazarın romanlarının ortak özelliği özellikle roman başkışisi olarak yer verdiği kadın kahramanlar ile birey ve toplum belleğinin birbirinden kopuk olmaması ve birbirini besleyen öğeler olmasıdır.

Bu çalışma Nermin Yıldırım'ın *Saklı Bahçeler Haritası* adlı eserini tema ve yapı bakımından irdelemeyi amaçlamaktadır. Bu unsurlar sırasıyla şu başlıklar altında verilecektir: 1) İsim-İçerik İlişkisi, 2) Olay, 3) Bakış Açısı ve Anlatıcı, 4) Zaman, 5) Mekân, 6) Kişiler Dünyası ve son olarak 7) Tema şeklinde yapı unsurlarına yer verilerek bu unsurları eserden alınan metin örnekleri ve alıntılarla desteklenmiştir.

2. İsim-İçerik İlişkisi

Eser başlığı, metnin oluşma esnasındaki anlayışı ve eserin muhtevasını yansıtmaları açısından okuyucuya eser hakkında ipuçları vermektedir. Yazarın bu tercihi belirleyen faktörler “Konu ve mesaj merkezli, ironik, sembolik, imgesel tercihinin sonucudur.” (Eliuz, 2014, s. 176). Bu açıdan Nermin Yıldırım'ın romanına başlık olarak verdiği *Saklı Bahçeler Haritası*, roman içeriği ve okuyucuya vermek istediği mesaj ile örtüşen bir adlandırmadır.

Yazıldığı tarihten elli üç yıl sonra bir yayınevi genel yönetmeni olan Rıdvan'a mektupların ulaştırılmasıyla başlayan roman, bireylerin iç huzursuzlukları, paramparça olunan geçmiş üzerine kurulmaya çalışılan hayatlar, varoluşsal sancı ile benliğini kaybetmiş ve kendisine atfedilmiş bir yaşamı kabul görmeyip kendisinin yapamadıklarını bir başkasında hayal eden ve yaşatan benliklerin anlatıldığı saklı düşüncelerin bir fotoğrafı olarak okur karşısına çıkar. Eserde, bireysel yaşam ile toplumsal yaşamın bir noktada kesiştiği mesajı verilir. Bireysel ve toplumsal ruhun gizlerde kalan onarılmamış, marazi ve değişime uğramamış sancuları roman kahramanlarının olayları-olguları algılamasıyla oluşmuş saklı kalan harita ile okuyucuya sunulmuştur.

Romanda, Suad ve Behiye kardeşlerin yıllar sonra mektuplaşmasıyla açığa çıkan gerçeklerin aslında bireyin menfi yaşanmışlıklarından doğan varoluşsal sancuların toplumun da sancuları olduğu, savaşların insanoğlu üzerindeki yıkımı, ötekileştirilen insanların çaresizliği yakın dönem tarihi ile ilişkilendirilip okuyucuya sunulur. Bu sunuluş birey ve toplumun hafızasında yer edinen ve paramparça bir benlik yaratan olgu ve olaylarla işlenir.

Eserde, pek çok kahramanın geçmişi ayrıntılı tasvir edilmiş ve onların şimdiki zaman hallerinin müsebbibi olarak geçmişlerindeki giz'lerin etkisinin kaçılmaz olduğu vurgusu yapılmıştır. Suad'ın yetişmesinde büyük emeği olan Kalfa'nın konağa gelmeden önceki hayatını yine yazar gizlerde kalmış mektuplar yoluyla okuyucuya romanda şu şekilde sunmuştur:

Kalfa dokuz yaşındayken annesinin vefatından üç gün evvel kendini odunluğa kapamış. Yemeyip içmeyi, hıçkırığa hıçkırığa ağladığı üç karanlık günün sonunda, dışarı çıkıp hasta annesinin başucuna varmış. Ona sıkı sıkı sarılmasıyla kadıncağızın hık deyip son nefesini vermesi bir olmuş. Küçük kalfa, annesinin vedasını önceden görüp yasını peşin peşin tuttuğundan, bu ölüme hiç şaşırılmamış.(...)O günden sonra babası kızıyla tek kelime konuşmamış. Konuşmak ne kelime, yüzüne bile bakmamış. Zira evladının yüzünde, karasevdaya düşüp evlendiği karısının nefesini solduran bir iblis, evin bereketini kaçıran bir uğursuz görmeye başlamıştı. İki sene sonra büyük kız evlenip İstanbul'a gelin giderken,

damada, 'Ev işlerinde size yardım eder. Yaşı gelince evlendirirseniz, başlık parası sizin eve girer' deyip, artık görmeye katlanamadığı küçük kızını da çeyiz gibi onun yanına katmış (Yıldırım, 2021, s. 126).

Alıntıdan da anlaşıldığı gibi roman kahramanı, kendi ruhsal dünyasına kapanmış ve kendi içinde saklı bir dünya oluşturmuştur. Böylece yazar, eser ismi ile roman kahramanı arasında ilişki kurmuştur. Eserde bir başka giz, Suad ve Behiye kardeşlerin mektuplarının Rıdvan'a farklı mekânlarda gizemli bir şekilde yollanmasıyla şekillenir. Rıdvan, mektupların kurgu olup olmadığı noktasında şüpheye düşer ve evhamlanmaya başlar. Fakat aynı zamanda Rıdvan'ın da kendisini Suad karakterine yakın bulması onun ruh dünyasındaki giz'lerin ortaya çıkmasını sağlar. Yazar, Rıdvan'ın iç dünyasındaki saklı dünyayı şu sözlerle ifade eder:

Kimdi bu kadınlar? Kendisiyle nasıl bir bağları vardı? Akraba filan olamazlardı herhalde, isimleri bile tanıdık değildi. Belli ki has İstanbulluydular. Oysa Rıdvan hem anne hem de baba tarafından Vanlıydı. Zaten 76'daki büyük depreme kadar da orada yaşamıştı. Babası erken bırakmıştı elini. Annesiyle kardeşini de depremde kaybedince hepten yalnız kalmıştı. İstanbul'a hatırlamayı hiç sevmediği o olaydan sonra gelmişti zaten. Aslında tam olarak böyle denemezdi. Çünkü Van'daki adamla İstanbul'a gelen adam aynı kişi sayılmazdı. Annesiyle kardeşini yutan o korkunç depremden sonra Rıdvan çok değişmişti. Kafayı depremlerle bozmuş, başka şey düşünemez olmuş, nihayetinde de beynini kemiren kurtçukları zapt edebilmek için tarihteki depremlerle ilgili hiç bitmeyecek bir kitap yazmaya koyulmuştu (Yıldırım, 2021, s. 107).

Eserde, pek çok kahramanın geçmişi ayrıntılı tasvir edilmiş ve onların şimdiki zaman hallerinin müsebbibi olarak geçmişlerindeki giz'lerin etkisinin kaçılmaz olduğu vurgusu yapılmıştır. Bu bağlamda eser ismi ile içeriği arasında doğrudan bir ilişki bulunmakta, eserin başlığı hem içerik ile hem de roman kahramanlarının çizdiği profille örtüşmektedir.

3. Olay Örgüsü

Sözlük anlamı itibariyle 'olup geçen şey' demek olan vak'a, romanda gerçekleşmiş veya gerçekleşmesi mümkün olan olayları ifade eder. "Romancı, kaleme alacağı romanın 'epik' yapısını bu 'olup geçen şey'le (hatta 'olması mümkün şeylerle') kurar. Bu durumda vak'a, roman denilen edebî türün vazgeçilmez ögesi olmaktadır. Aslında vak'a, romana değil, hayata ait bir parçadır ve hayatta rastladığımız, yaşadığımız, yaşayabileceğimiz bir şeydir." (Tekin, 2019, s. 65). Bu açıdan *Saklı Bahçeler Haritası* romanında olaylar, romanın başkişileri olan Suad ve Behiye'nin bireysel dünyalarının toplumsal düzlemde meydana getirdiği değişimleri işler. Eserde XX. yüzyılda Türkiye ve Avrupa'da meydana gelmiş yakın tarihi olaylar kahramanların anlatımıyla okura sunulur. Eserin olay örgüsü üç bölüm halinde şu şekilde tespit edilebilir:

1. Bölüm: İleriye dönüş tekniği içerisinde, Rıdvan'ın kendisine meçhul mektupları gönderen kişiyi evinin salonunda yakalamasıyla eserin birinci bölümünde meydana gelecek olayların başlangıcı aktarılır. Rıdvan'ın çeşitli mekânlarda kendisine gönderilen mektupları okumasıyla Suad ve Behiye kardeşlerin yaşamları okura aktarılır. Bu bölümde Suad'ın Türkiye'den, Behiye'nin ise Avrupa'dan birbirlerine mektuplar gönderen iki kardeş oldukları ortaya çıkar. Behiye, kardeşinin de âşık olduğu Franz adındaki bir Alman için ailesini terk edip Avrupa'ya yerleşmesinden sonra kardeşi Suad'ın psikolojik sorunlar yaşayarak kliniğe yatacak kadar kötüleştiğini aktarır. İlk bölümdeki olaylar kardeşlerin sadece bireysel hesaplaşmaları gibi görülse de kahramanların bakış açısından, dönemin önemli toplumsal dinamikleri okura aktarılır. Suad'ın aktarımıyla eserin giriş bölümünde Cumhuriyet'in X. yılının kutlandığı ve Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki coşkusu; Behiye'nin aktarımıyla da Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı'nın başlamak üzere olduğu aktarılır. Behiye, eşi Franz'ın evinde bulunduğu ve onu derinden etkileyen kırmızı kaplı kitabın yazarı olan meçhul A.I'yı bulabilmek adına eşiyle birlikte İspanya ve Polonya gibi ülkelere gider. İspanya ve Polonya'ya Nazi Almanya'sının saldırdığını aktaran

Behiye, aynı zamanda Türkiye’de 1937 senesinde meydana gelmiş Dersim Olayı’nın da Avrupa’da duyulduğunu aktarır ve savaşın birey ve toplum üzerindeki yıkım gücünü kendi bakış açısıyla okura aktarır.

2. Bölüm: Romanın ikinci bölümünde Suad’ın ailesinin münasip gördüğü ve tüccar bir aileden gelen Sermet Bey ile kendi rızası olmadan evlendirildiği aktarılırken bu evliliğin onun ruhsal hastalığını daha da olumsuz bir hâle çevirdiği aktarılır. Suad, Türkiye’de meydana gelen 6-7 Eylül Olayları’nı aktarırken Rum ve Ermenilerin yaşadığı olumsuzlukları ve aynı zamanda II. Dünya Savaşı’yla birlikte Türkiye’de ekonominin hayli bozulduğunu ve garabet bir yasa olan Varlık Vergisi’nin çıkarıldığını aktarır. Varlık Vergisi’nin çıkarılmasıyla beraber özellikle gayrimüslimlerin hedef seçildiği kahraman bakış açısıyla verilir. Behiye bu bölümde de yakın tarihe kendi dünya algısıyla ışık tutmaya devam eder. Harp halindeki Avrupa’nın hâli aktarılırken toplumda meydana gelecek bir insani yok oluş Nazi Almanya’sının Yahudilere karşı takındığı soykırım ile birlikte verilir.

3. Bölüm: Romanın üçüncü bölümünde ise Behiye’nin Türkiye’ye dönmek istemesiyle gerçekler açığa çıkar. Suad, Behiye’nin Türkiye’ye dönmesini istemez ve bu istemeyişi sırasında kurduğu cümlelerle aslında Behiye adında bir kardeşi olmadığı aksine Suad’ın Fuad adında bir erkek kardeşi olduğu ortaya çıkar. Suad, henüz beş yaşındayken kardeşi Fuad’ı kuyuya itivermiş ve ölümüne sebep olmuştur. Bu olaydan ötürü ruhsal sağlığını yitiren Suad, kliniğe yatırıldığı ilk günden itibaren dertleşebileceği ve cesaret edip yapamadığı fakat hayalinde kurduğu ben’ini yaşatacak birini yani Behiye’yi zihninde yaratmıştır. Romanın son bölümü olan bu kısımda ruhsal rahatsızlığının artmasıyla Suad intihar edeceğini dolaylı olarak dile getirir. Olayların çözüme ulaştığı bu bölümde, mektupları Rıdvan’a yaynevinde çalışan Kevrok’un getirdiği ortaya çıkar. Kevrok, Suad’ın yakın arkadaşı olan Ermeni kızı Eliz’in torunudur. İntihar etmeden önce mektupları Eliz’in eşi Fikret Bey’e gönderen Suad, mektupların saklanması ister. Yıllar sonra mektupları bulan Kevrok, bu mektupların yayımlanabilmesi için esrarengiz bir şekilde mektupların dikkat çekiciliğini artırarak Rıdvan’a göndermiştir. Böylece eserin sonunda tüm gizler açığa çıkar ve okurun merakı giderilmiş olur.

4. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Anlatma esasına bağlı eserlerde önemli bir işlevi olan bakış açısı, özellikle modern romanda anlatı unsurlarının anlaşılır sunulması açısından elzemdir. Şerif Aktaş, bakış açısının anlatma esasına bağlı metinlerdeki mekân, zaman, olay ve şahıs kadrosu gibi anlatı unsurlarının aktarılmasında kullanıldığını belirtir (Aktaş, 1984, s. 84).

Saklı Bahçeler Haritası romanında yazar, çoklu bakış açısını kullanmıştır. Suad ve Behiye kardeşlerin mektuplaşması kısmında kahraman bakış açısı kullanılır, mektupları okuyan Rıdvan’ın geçmiş yaşamı aktarılırken ise ilahi bakış açısından yararlanılır. Kahraman bakış açısı ve ilahi bakış açısının romandaki kullanım yerlerini şu şekilde açabiliriz:

Roman birinci tekil ağzından, roman başkahramanlarından Suad ve Behiye aracılığıyla aktarılmıştır. Anlatıda yer alan kişi, zaman ve mekân unsurları birinci şahsın ağzından yani Suad ve Behiye’nin dünyayı algılayışı ile aktarılır. Bu durum her ne kadar dar ve sınırlı imkânlarla roman unsurlarını sunsa da eserin samimi ve gerçekçi olabilme özelliği yakalaması bakımından önemlidir. Örneğin roman karakterlerinden Suad’ın Behiye’ye yolladığı mektupta kahraman bakış açısı şu şekilde ortaya çıkar:

Beş yaşından beri yakamı bırakmayan mendebur baş ağrılarım büsbütün artmış, kafamın içinde beynimi yiyen farecikler cirit atmaya başlamıştı. Düşünmek canımı acıtıyor, hatırlamak yaralarımı kanatıyordu. Ne günışığına bakabiliyor ne insan sesine katlanabiliyordum (Yıldırım, 2021, s. 26).

Yukarıda anlatılan bölüm roman kahramanı Suad’ın aktarımıdır. Kahraman bakış açısıyla oluşturulan cümleler, kahramanın ruhsal dünyasını bizlere sunar.

Romanda yer alan bir diğer bakış açısı da ilahi bakış açısıdır. Rıdvan'ın geçmişine yolculuk yaptıran yazar, kahramanın şimdiki halinin nedenlerini geçmiş yaşamını anlatarak sunmak ister. İlahi bakış açısının genel bir tanımı şu şekilde yapılabilir: “Roman sanatında ‘Tanrısal bakış açısı’ nitelemesiyle yer alan bakış açısı, bir anlamda destandan romana intikal etmiş bir yöntemdir. Temel karakteri itibarıyla ‘her şeyi bilme’ esasına dayanan bu bakış açısı, yazara geniş imkânlar sunmaktadır. Böylelikle bir imkânla donatılmış olan anlatıcı figür, adeta ‘Tanrı gibi’, her şeyi bilir, görür, sezer; geçmişten ve gelecekte haberler verir.” (Tekin, 2019, s. 54). Bu tanımdan yola çıkarak Rıdvan'ın mektupları okuduktan sonra zihin ve ruhsal dünyasında olup bitenler ilahi bakış açısıyla şu şekilde verilmiştir:

Eve girdikten sonra, vücudunu salondaki koltuğa ağır bir taş gibi bırakıp zarfı açmış, mektupları okurken, bir duygudan öbürüne yuvarlanmıştı. Eliz'in yaşadıkları soluğunu kesmiş, Kornelia'nın yok oluşu yeni yeni duymaya başladığı kuşkuyla perçinlemişti. Bu arada içinde bir ses sorup durmuştu: Bütün bunlar gerçek mi, hakikaten yaşandı mı hepsi? Ve yine başka bir ses cevap vermişti: Ne fark eder ki (Yıldırım, 2021, s. 320).

Görüldüğü gibi romanda tek bir bakış açısı ve anlatıcı tercih edilmemiş, bunun yerine kahramanların kimliklerine bağlı olarak kahraman ve ilahi bakış açısı tercih edilmiştir. Bu tür bir yöntem hem eseri yeknesaklıktan kurtarmış hem de eserde farklı anlatım tekniklerinin avantajlarından yararlanılmasına imkân sağlamıştır. Örneğin ilahi bakış açısıyla roman kahramanının geçmişi, geleceği vb. anlatılırken; kahraman bakış açısıyla roman kişinin iç dünyası çok daha net bir şekilde ortaya konmuştur.

5. Zaman

Romanda zaman unsuru, art zamanlı olarak 1933'lü yıllardan 1960'lı yıllara kadar Türkiye ve Avrupa'da meydana gelmiş olan olaylardan oluşur. Aynı zamanda mektupların okunma zamanına bağlı olarak da mektupları okuyan Rıdvan kahramanı üzerinden şimdiki zaman ve geçmiş zaman işlenir. Türkiye'deki olaylar Suad'ın gözünden, Avrupa'daki olaylar ise Behiye'nin anlatımlarıyla verilir. Aşağıda metinden alınan cümlelerle, sırasıyla Türkiye'de ve Avrupa'da meydana gelen olayların zamanı verilerek daha sonra geriye dönüş tekniğiyle Rıdvan'ın geçmiş yaşamı verilecektir:

Eserde roman başkışisi Suad'ın kardeşi Behiye'ye gönderdiği mektuptan yola çıkılarak Cumhuriyet'in ilk zamanları şu şekilde aktarılır:

1933 senesiydi. Aylardan turuncu bir ekim, ekimin son günleri... Cumhuriyetin onuncu yılını kutluyor, anayurdu en baştan demir ağlarla ördüğümüz için gururlanıyorduk. Benim de göğsüm kabarıyordu, halimi gören tren raylarını tek tek ellerimle döşemişim sanırdın (Yıldırım, 2021, s. 25).

Eserde Türkiye'de meydana gelmiş pek çok toplumsal değişim ve bunların sonuçları Suad'ın dünyayı algılayış biçimiyle okura aktarılır. İkinci Cihan Harbi'nin başlamasıyla Türkiye'nin içinde bulunduğu hâli anlatan Suad, Varlık Vergisi'nin özellikle Müslüman olmayan insanları düşürdüğü olumsuz durumu ve kocası Sermet Bey üzerinden Demokrat Parti'nin kurulma aşamasını da zaman unsuru ile okuyucuya şu şekilde sunar:

Her şey 42 senesinin Kasım ayında Varlık Vergisi diye garabet bir yasanın çıkmasıyla başladı. Güya böylece harp sayesinde palazlananlardan, kazandıklarının vergisi alınacaktı. Sonradan kazın ayağının öyle olmadığı anlaşıldıysa da, kafaları ticaretin her haline tıkr tıkr çalışan Nevzat Bey ve babam bile olan bitene vakitlice uyanamadı (...) Oysa o yaz gazetecilerin çarşaf çarşaf basılan karaborsacı Yahudi karikatürlerinin estirdiği bulanık havayı solumuşlardı. Maliye Bakanlığının harp süresince yüksek kazanç sağlayanların listesini çıkarttığını da duymuşlardı. Ama hazırlanan cetvellerde Müslümanların M, gayrimüslimlerin G diye işaretlendiğini henüz bilmiyordu (Yıldırım, 2021, s. 177-178).

Türkiye'nin yakın tarihine Suad'ın anlatımıyla ışık tutan anlatıcı, resmi tarihin de kayıt altına aldığı 1942 yılında çıkarılan Varlık Vergisi'nin toplum üzerindeki yıkım gücünü aktarırken özellikle gayrimüslimlerin bu çıkarılan kanundan olumsuz etkilendiğini aktarır.

Suad ile Türkiye'nin yakın tarihini okuyucu hafızasında gezdiren yazar, Suad'ın Behiye'ye yazmış olduğu mektuptaki olaylarla zamanı belirgin kılar. Atatürk'ün Selanik'teki evinin bombalanması ile 6-7 Eylül olaylarında yaşananlar da tarihi bir resim olarak okuyucuya şu şekilde aktarılır:

Bombalama haberi yayılınca, binlerce eli sopalı bir araya gelip sokaklara dökülmüş, Rumların evlerine saldırmaya, dükkânlarını yağmalamaya yağmalaya başlamıştı. İlk aklıma gelen Eliz oldu. Onun bu gözü dönmüş ifritlerin arasında kalmış olabileceği. Sonra 'Ama o Ermeni' deyip rahatlatmaya çalıştım kendimi. Hiç ayıplama, böyle zamanlarda insan önce sevdiğini düşünüyor (Yıldırım, 2021, s. 295).

Suad yakın tarihe giderek İstanbul'da meydana gelmiş olan 6-7 Eylül Olayları'ndan bahseder. Resmi kaynaklarda bu olay şu şekilde aktarılır: "İstanbul Ekspres Gazetesi'nin saat 16.00'da haberi büyük puntolarla ve detaylandırarak, 'Atamızın Evi Bomba ve Hasara Uğradı' manşetini atması siyasi tarihimizde 6-7 Eylül 1955 olayları olarak geçen hareketin kıvılcımı olmuştur." (Demir, 2007, s. 12).

Eserde roman karakterlerinden Behiye üzerinden Avrupa'nın 1933'ten 1960'a kadar olan toplumsal ve siyasal görüntüsü şu şekilde resmedilir:

37 senesinin Nisan ayında, kuzeyde, Bask bölgesindeki bir kasabanın Alman uçaklarınca bombalandığı haberi geldi. Günlerden pazartesiydi. Medyanın en kalabalık olduğu saatlerde, Franco'nun emri, Hitler ve Mussolini'nin desteğiyle yola çıkan bombardıman uçakları, göğü kara bulutlar gibi kaplayıverdi. Guernica üç gün üç gece boyunca alev alev yandı, ülkenin her yanına kesif bir kan ve yanık kokusu yayıldı... İspanyolların meşhur ressamı Picasso da uykusuzluktan olacak ki sonraki on beş gün içinde, Guernica'da yaşananları dünya âleme duyuracak devasa bir resim yaptı. Belki de sizin orada Sabiha Hanım, Dersim'in mavi göğünü bombalarla karartırken- haberi buralara kadar geldi, sen duymadın mı?- Picasso'nun fırçası insanlığın sonunu dipsiz bir karanlığa boyamaktaydı (Yıldırım, 2021, s. 100).

Behiye eşi Franz ile birlikte meçhul yazarını bulmak için bu sefer de Barcelona'dan Varşova'ya geçer. Bu kısımda Nazilerin Polonya'ya saldırısıyla beraber 39 senesinin Avrupa'daki harp hali ve İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması Behiye'nin yazdıklarıyla okuyucuya şu şekilde aktarılır:

39 senesinin Eylül ayında beklediğim işaret fişeği yandı ve kapı aralandı. Gelecek; karanlık, çürük ve safralıydı. Eylül başında Almanya komşusu Polonya'ya saldırmış, bunun üzerine İngiltere ve Fransa Almanya'ya savaş açmış ve sonradan İkinci Cihan Harbi diyeceğimiz o kanlı dönem başlamıştı (Yıldırım, 2021, s. 137). Avrupa'da bulunan Behiye, Nazi Almanya'sının Polonya'ya saldırısını aktarır. Tarihi kaynaklarda bu olay şu şekilde geçer: "1 Eylül 1939 tarihinde Nazi Almanya'sının Polonya işgali ile İkinci Dünya Savaşı başlamıştı." (Macksey, 2012, s. 19).

Polonya'dan Almanya'ya dönen Behiye, Nazi Almanya'sının Yahudilere uyguladığı vahşeti işler ve Yahudilerin toplama kamplarında yaşamak ve ölmek için mücadele verdiklerine değinir. Nazilerin, İkinci Cihan Harbi'ni kaybettiği ve Berlin'in dört parçaya ayrıldığı zaman unsuru ise Behiye'nin Suad'a yazmış olduğu şu cümlelerden öğrenilir: "Berlin dört parçaya ayrılmıştı. Doğuyu Sovyetler almış, batı İngiltere, Fransa ve Amerika arasında paylaştırılmıştı. Biz de batılıların sahasında, Fransızların insafında, bundan sonra olacakları bekliyor, gidenler geri gelsin diye adaklar adasak da dönmeyeceklerini biliyorduk." (Yıldırım, 2021, s. 235). Avrupa'nın yakın tarihine aktarımıyla ışık tutan Behiye, Nazilerin savaşı kaybetmesiyle beraber Berlin Duvar'ın dört parçaya ayrıldığı zaman perspektifi içerisinde aktarmıştır. 13 Ağustos 1961 senesinde meydana gelen bu olay kaynaklarda şu şekilde geçer: "Sosyalist Birlik Partisinin kontrolünde olan 'Alman Demokratik Cumhuriyeti' kuruldu. Bundan böyle, artık iki Almanya vardı ve ikisini bölen demir bir perde boyunca artık soğuk bir savaş sürecekti." (Roberts, 2003, s. 418).

Romanda geriye dönüş tekniğiyle Rıdvan'ın geçmiş yaşam zamanı aktarılır. 1976 senesinde Van'da meydana gelen büyük depremde Rıdvan'ın annesi ve kız kardeşini kaybedişi ve bu hazin olaydan ötürü kendi benliğini kaybetmesi şu cümlelerle aktarılır:

Oysa Rıdvan hem anne hem de baba tarafından doğma büyüme Vanlıydı. Zaten 76'daki büyük depreme kadar da orada yaşamıştı. Babası erken bırakmıştı elini. Annesiyle kardeşini de depremde kaybedince hepten yalnız kalmıştı. İstanbul'a da hatırlamayı hiç sevmediği o olaydan sonra gelmişti (Yıldırım, 2021, s. 107).

Anlatıcı, Rıdvan'ın geçmişinde yaşadığı kayıpların onun kişiliğini inşa etmesinde belirleyici olduğunu aktarır. *Saklı Bahçeler Haritası*'nda zaman unsuru 1933'ten 1960 yılına kadar olan süreyi ele alır, bu süre içerisinde Türkiye'de ve Avrupa'da meydana gelmiş olayları işler. Eserin başkışisi olan Suad ile Türkiye'de meydana gelmiş olaylar, Behiye ile de Avrupa'da meydana gelmiş olaylar aktarılır. Aynı zamanda mektupları okuyan Rıdvan'ın geçmiş yaşamı da zaman unsuru içerisinde verilir.

6. Mekân

Özellikle modern romanlarda ön plana çıkan mekân unsuru, eserde geçen olayların aktarılmasında elzem konumda yer alır. Bu nedenle, “mekân, vaka zincirinde ifade edilen hadiselerin sahnesi durumundadır.” (Aktaş, 1991, s. 141). Aynı zamanda okuyucunun roman kahramanlarını daha iyi anlayabilmesi ve tanıyabilmesi açısından da mekân tasviri önem arz etmektedir. “Olayların geçtiği çevrenin tasvir edilmesi sadece anlatı sisteminin ‘inşa’ edilmesi açısından değil, okuyucu açısından da gereklidir. Böyle bir imkânla okuyucu, olayların mahiyetini anlamakta zorlanmaz.” (Tekin, 2019, s. 138). Bu vesileyle okur eserin vaka unsuru ve kişiler dünyasını daha iyi anlayabilmektedir. *Saklı Bahçeler Haritası* romanında kapalı mekân ve açık mekânlar ile kahramanların içinde bulunduğu psikolojik hâl iç içe verilmiştir. Roman, bireyin ruh bunalımını ve savaşın getirdiği olumsuz atmosferin aktarımı şeklinde olduğu için mekânlar çoğunlukla kapalı bir işlev üstlenir.

Roman kahramanının algılayışına yahut bakış açısına göre çeşitlilik arz eden mekân, kahramanın psikolojik olarak kendisini iyi hissetmediği durumlarda kapalı bir görüntüye dönüşür. “Mekânın darlığı fiziksel anlamda küçüklüğünden değil, karakterin imkânsızlığından ve kendini orada sıkıştırılmış duyumsamasından kaynaklanır.” (Korkmaz, 2007, s. 403). *Saklı Bahçeler Haritası* romanı, 1933 ile 1960 yılları arasında gerek Türkiye'de gerekse Avrupa'da geçen olaylardan bahsettiği için romanda pek çok mekândan bahsedilir ve bu mekânların karakteristik özellikleri çoğunlukla kapalı ve karamsar bir yapı arz etmektedir. Romandaki mekânlar şu şekilde tanımlanabilir:

Suad'ın Aile Konağı: Romanın ana kahramanlarından Suad'ın aile yaşamını sunduğu konak, Suad'ın psikolojik altyapısının bir sonucu olarak çoğu zaman kapalı mekân olarak karşımıza çıkar. Suad, yaşamının büyük bir bölümünü kendi ruh dünyasına çekilerek aile konağında geçirmiştir. Konak; kahramanın korkularının bir sığınağı, geçmişinden kurtulamayan dimağının resmi, geleceğini bıraktığı bir mahzendir. Anlatıcı, konağın Suad için taşıdığı değeri şu şekilde ifade eder:

Çıktığın kapı... Yıllarca içinde beraber olduğumuz evimizin kapısı... Heybetle, kudretle ve kuvvetle dikilirdi; bizse çocuklara has manasız bir saadetle içinden geçerdik. İçinden içimize geçerdik. Eşiğinde kaybolur, kendimizde uyanırdık. Bilirdik ki o kapı sadece ikimiz için yaratılan oyunların, esrarlı ülkemizin güneşli hudududur. Sınır boyunda bekleyen yürekli asker, yabancılara karşı dikilmiş devasa sur... Ama sen gidince oyun bozuldu. Evimizin ve kalbimizin içindeki küçümen ülke yerle bir oldu. İçeri yabancılar doluştu Tanımadığım insanlar, türlü çeşit tuhafıklar (Yıldırım, 2021, s. 59-60).

Romanda Suad, ruh hâlinin travmatik emarelerini mekânla bütünleşik olarak ortaya koyar. Yaşadığı konak onun penceresinden kurtulamadığı geçmişinin mahzeni konumundadır.

Eserde bir diğer dikkat çeken mekân, Berlin'dir. Roman norm karakterlerinden olan Behiye'nin Berlin'e gitmesiyle karşımıza çıkan şehir, Behiye için ilk zamanlar aşkı için yerleştiği bir şehir olmasından ötürü açık mekân iken daha sonra savaş ortamının getirdiği yıkımla beraber kapalı bir mekâna dönüşür. Behiye'nin ruh dünyasının ve düşüncesinin değişmesinin çeşitli nedenleri vardır. Çok sevdiği adamın onu terk edip gitmesi, Avrupa'yı kuşatan savaş ve savaşın getirdiği yoksulluk, kıyım, yıkıntı ve ölüm kahramanı içinden çıkamayacağı bir ruha sürükler: "Hikâyem bitti, ben tükendim. Ne söyleyecek başka bir şeyim ne de gidecek yerim var artık. Sana yolun sonundan sesleniyorum; yardım et bana." (Yıldırım, 2021, s. 318). Romandan alıntılanan yukarıdaki cümlelerde Behiye, Suad'dan yardım istemekte ve Berlin onun için yaşanmaz bir alana dönüşerek kapalı bir mekâna evrilmiştir.

Romanda Barselona ve Varşova'dan da bahsedilir. Arayış içerisinde olan Behiye Berlin'den Barselona'ya gider. Nazi askerlerinin bombardımanı altında olan şehirde gazetecilik yapıp esrarengiz yazarı bulmaya çalışır ve emperyalist güçlere karşı mücadele veren milislerle tanışır. Şehrin savaş hâlinde olması ve şehirdeki insanların yaşadıkları vahşet, roman kahramanların zihninde mekân algısının kapalı hâle dönmesine sebep olur. Varşova ise yine arayışın bir sonucu olarak kurguda yer alır. A.I adlı yazarın Polonya'da oldukları duyumunu alan Behiye ve Franz'ın diğer uğrak noktası Polonya olur. Nazi Almanyası'nın haberlerini olumlayarak gazetecilik yapmaları koşuluyla Polonya'ya gönderilen ikili, insanların savaş karşısındaki çaresizliklerine tanık olur. Behiye kaldıkları apartmanda Kornelia adındaki komşusuyla arkadaş olur. Nazilerin insanları taşıdıkları gettolardan Kornelia'nın bakış açısıyla da haberdar olur. Polonya da savaşın getirdiği olumsuzluklar nedeniyle kahramanlar için kapalı mekândır.

7. Kişiler Dünyası

Anlatı unsurlarının önemli yapı unsurlarından biri olan kişiler dünyası, "Entrik kurguyu oluşturan güçlerin en görünür yüzüdür; iyiliğin ve kötülüğün, cesaretin ve ihanetin, inancın ve tereddüdün okuyucuyla doğrudan konuştuğu, yaratıcı ruhun ete-kemiğe bürünmüş biçimleridir." (Korkmaz, 2018, s. 11). Eserde yer alan kişilerin işlevlerini anlayabilmek ve onları kategorize edebilmek için kişiler dünyası; başkişi, norm karakter, kart karakter ve fon karakter olmak üzere dört kategoriye ayrılarak incelenecektir.

7.1. Başkişi

Romanın varoluş sebebi ve romanın kişilere hayat verebilmek adına oluşturulmasına vesile olan kişiler dünyasının en önemli unsuru olan başkişi, "(...)Romanda en ilgi çekici soruların ortaya atılmasına hizmet eden araçlardır; bizde inanç, sempati ve ani duygusal değişiklikler yaratır, bütün romanda ifade edilen ahlâk felsefesinin somutlaştırılmasında hizmet ederler(...) her roman başkişisi, bir birey olarak varlığını sürdürür ve özel bir ilgi ile incelenmesi gerekir." (Stevick, 2021, s. 179-180).

Saklı Bahçeler Haritası romanında başkişi olarak öne çıkan kahraman Suad'dır. Suad, mektupları yazan kişi olarak bireylerin psikolojik alt yapıları ile toplumda meydana gelen değişimin, yıkımın aktarıcısıdır. Eserde roman başkişisi Suad'ın bakış açısıyla bireyin ruh dünyası ve toplumun değişim ve yıkım dinamikleri okura aktarılır. Bu sebeple romandaki diğer unsurları da hâkimiyeti altına alan Suad'ı, kardeşi Behiye'ye yazdığı mektuplarda ve Behiye'nin Suad'ı kendi nazarından anlatmasıyla tanımış oluruz. Suad, beş yaşında erkek kardeşi Fuad'ı bir kuyuya itmiş ve bu hazin olay Suad'ın karakterini biçimlendirmiştir. Hayattan bir beklentisi olmayan pasif bir karakter olan Suad, zihinsel ve ruhsal kayboluşunun çıkış yolunu çoğu zaman hayalinde var ettiği Behiye'de bulmuştur. Romanın sonunda ise Suad'ın Behiye diye bir kardeşi olmadığı anlaşılır:

İçimi sinsi bir kurt gibi kemiren insafsız acı senin eserin değil, hatta ikimiz de biliyoruz ki esas sen onun eserisin. Sebep değil, sadece mütereddit bir neticesin. Yoksa ben çok eskiden almıştım yarayı, daha sen

çıkıp gelmeden önce... Fuad'la beraber, onu itiverdiğim kuyunun önünde. Sonra sen geldin. Ondan kalan boşluğa yerleşecektin. Yoksa bendeki boşluğa mı? Bilmem (Yıldırım, 2021, s. 336).

Yukarıda alıntılanan metin, Suad'ın Behiye'ye yolladığı son mektuptan alınmıştır. Yaşadığı acıyı ve kaygıyı yenemeyen Suad, yaşamının pek çok anını çocukken yaşadığı travmatik olayın etkisinde sürdürmüştür. Nevroz halinde olan Suad, kayboluşunun emaresini okuduğu Garp ve Şark eserlerinde yeniden yaşar. Kendisini tarihin aşına olduğu roman kahramanlarının ta kendisi gibi hisseder. Bir nevi umutsuz ve mutsuz ruhunu bu şekilde canlandırmaya çalışır:

Bir başka seferinde Hazarfen'e takıldım. Kendim olmaktan sıkıldığımda, kameriyenin altındaki sedire oturup, tatlı hülyalara dalardım. Gündüz vakti açık gözle gördüğüm bu düşlerde Hazarfen'dim, bin fenliydim, yani çok şey bilendim. Cevheri okuyor, kuşların uçuşunu seyrediyor, kafamın içinde türlü çeşit kanatlar tasarlıyordum. Üstelik tüm bunları yaparken bir gıdım zahmete girmiyor, yerimden bile kalkmıyordum (Yıldırım, 2021, s. 63).

Yaşadığı olumsuz olayın yükünü yaşamının son anına dek boynunda bir madalyon gibi taşıyan Suad, insanlarla kısıtlı iletişim kurar. Evlilik kurumuna da mesafeli olan kahraman, babasının isteği ile mutsuz bir evliliğe adım atar ve bu süreçte beş yaşında olduğu gibi ruh sağlığını kaybeder ve kliniğe kapatılır: “Tabii beceremedim. Akıldan geçenleri anlayınca, kendimi morfin denizinde boğmamam fırsat vermeden, kimseler duymasın diye sessiz sedasız beni bir kliniğe kapadılar.” (Yıldırım, 2021, s. 228).

Suad, Türkiye'de 1933 ile 1960 yılları arasında meydana gelmiş pek çok toplumsal ve siyasal gelişmeleri kendi penceresinden okuyucuya aktaran bir karakterdir. Eserde Varlık Vergisi, Dersim Olayı, 6-7 Eylül olayları, Demokrat Parti'nin hazırlık aşaması, Köy Enstitülerinin kapatılması gibi durum ve olaylara da değinir. Bu açıdan Suad'ın umutsuz ve mutsuz karakterini belirleyen durumların içerisinde toplumsal olayların da etkili olduğu değerlendirilebilir.

7.2. Norm Karakterler

Anlatı eserlerinde başkişiden sonra en elzem olan kahramanlardan biri olan norm karakter, başkişinin anlaşılması ve olayların aktarılmasında rol oynar. “Herhangi bir fon karakterden daha boyutlu ve kimlik kazanmış bir karakterdir, romanda belli bir fonksiyonu icra eder. Roman başkişisinin aksine, norm karakter, romanda amaç olmaktan çok bir amacı gerçekleştirmek için kullanılan bir araçtır.” (Stevick, 2021, s. 181). Romanda işlenen olayların anlaşılabilir olmasında önemli göreve sahip olan norm karakterler, “pek çok şekilde ve özellikle derinliği olan perspektiflerle, roman başkişisinin kusurlarını yansıtan bir ayna gibi kullanılır. Bazen derinlemesine anladığı gerçekleri yansıtarak, bazen de sağduyunun ve akli başında gerçeğin sözcüsü olarak roman başkişisinin moral körlüğünü ve hatalarını aydınlığa çıkarabilir.” (Stevick, 2021, s. 186).

Saklı Bahçeler Haritası'nda norm karakterler olarak öne çıkan kahramanlar, Behiye ve Rıdvan'dır. Behiye, roman başkişisi olan Suad'ın ruh dünyasını ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasını sağlarken aynı zamanda kahramanın toplumda meydana gelen olaylar karşısındaki yaklaşımının ve fikrinin de aktarılmasında yardımcı olmuş olur. Şüphesiz bu tavır norm karakterin, “başkişinin yaşadığı tecrübenin derinliklerine dalmamızı sağlayan bir sıçrama tahtası.” (Stevick, 2021, s. 186) olmasının bir tezahürüdür. Behiye, Franz adındaki sevdiği erkek için ailesini terk ederek Türkiye'den Berlin'e gider. Behiye'nin ailesini ve kardeşi Suad'ı bu şekilde terk edişi özellikle Suad'da travmatik sonuçlara neden olur. Behiye ailesini ve ülkesini terk edişinden yıllar sonra Berlin'den Suad'a mektup yollayarak af diler. Eser her ne kadar iki kardeşin hesaplaşma kurgusu üzerine kurulsun da dönemin dünyasında meydana gelen toplumsal olaylarla da yakından ilgilidir. Çünkü yazar, bireyin psikolojik alt yapısının oluşmasında toplumun soyutlanamayacağını vurgular. Roman boyunca yaşayan bir karakter gibi görünen Behiye'nin aslında sadece hayali bir karakter olduğu anlaşılır. Buna göre Behiye, Suad'ın zihin dünyasında yer edinen bir karakterdir. Anlatıcı, bu durumu şu sözlerle açığa vurur:

Belli ki Suad küçük kardeşinin ölümüne sebep olduktan sonra yaptığını yok sayamamıştı. Kendini suçlayıp durmuştu. Sınırları harap olunca, silesi onu hastanelere, doktorlara taşımıştı. Oysa küçük kızın doktorlardan çok, halini anlayabilecek birine, bir arkadaşına, hatta gidenin yerine koyacağı bir kardeşe ihtiyacı vardı. Kendisine suçlu olmadığını söyleyecek, içini rahatlatacak, acısını azaltacak birine. İşte bu ihtiyaçları karşılamak için, tam da o hastanedeiken gelmişti ilk kez Behiye (Yıldırım, 2021, s. 340). Anlatıya göre Suad, yapamadıklarını/ulaşamadıklarını hayali kardeşi Behiye üzerinden ortaya koymaya çalışmakta ve bu şekilde hayata tutunmaktadır. Suad, Behiye'yi kendisinin tam zıddı olarak tasavvur eder. Buna göre Behiye; alımlı, girişken ve cesurdur. Behiye'nin bu kişilik özellikleri eserde şu şekilde aktarılır: "İlk kez Behiye, her anlamda Suad'ın tam zıddıydı. Yapamadığı, olamadığı her şeydi. Güzeldi, alımlıydı, girişkendi, cesurdu ve her şeyden önce masumdu." (Yıldırım, 2021, s. 340).

Kurguya göre Behiye, Avrupa'da bulunduğu süre içinde 1933 ile 1960 yılları arasındaki savaşlara ve savaşların doğurduğu toplumsal acı ve değişimlere şahit olmuştur. Almanya'nın Yahudilere yaptığı zulümlere, İspanya'daki iç savaşa, Polonya'nın Almanya tarafından işgaline, II. Dünya Savaşı'na ve Berlin Duvarı'na atıfta bulunarak okuyucuya gayri resmi bir tarih sunmuştur. Roman başkişisinin ruh dünyasının anlaşılmasında önemli işlevler üstlenen Behiye karakteri, başkişi tarafından üretilmiş hayali bir kahraman olması hasebiyle de önem taşır.

Romanın bir diğer norm karakteri olan Rıdvan, roman başkişisi Suad'ın mektuplarını okuyarak onun zihin dünyasının daha anlaşılır ve somut hale kavuşmasını sağlar. Van'da meydana gelen büyük deprem sırasında annesini ve kardeşini kaybeden Rıdvan'ın hayata bakış açısı ve yaşamını geçmişte yaşadığı bu travmatik olay etkilemiştir. İstanbul'a geldikten sonra Süreyya adlı bir yazar ile tanışmış ve Süreyya'nın yardımıyla bir yayınevinde genel yayın yönetmeni olmuştur. Meçhul mektupların kendisine neden gönderildiğini anlamaya ve mektuplardaki olayları çözümlenmeye çalışır. Rıdvan zamanla kendisinden de izler bulabildiği mektuplarda Suad'ın zihin dünyasındaki kayboluşunu ve içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulabilmek adına hayal dünyasındaki yaşayışını anlamaya başlar: "Rıdvan artık o mektuplarda kalbine değip içini titretenin ne olduğunu gayet iyi biliyordu. Okuduğu her satırla birlikte yaralarının kabukları biraz daha soyulmuştu. Çünkü bu onun da hikâyesiydi; orada kendini ve kendine benzeyenleri bulmuştu." (Yıldırım, 2021, s. 342).

Romanda norm karakter özellikleriyle okur karşısına çıkan Behiye ve Rıdvan, okura Suad'ın zihin dünyasını, ruh hâlini, hayat karşısındaki güçsüzlüğünü ve o dönemde meydana gelmiş toplumsal olaylara bakış açısını sunar. Suad'ın ruh halinin belirginleşmesine hizmet eden bu karakterler, romanda işlenen sosyolojik olaylara da kaynaklık eder.

7.3. Kart Karakterler

Anlatıya dayalı eserlerde başkişi ile fon karakter arasında yer alan kart karakterler, "tek bir özelliğin sembolü olan kart-karakterdir. Bu karakter tek bir karakteristiğin vücut bulmuş şeklidir." (Stevick, 2021, s. 181). Eser boyunca hiç değişmeyen kart karakterler, "garip bir çeşit esnekliğe sahip olduğu halde, nispî anlamda statik oluşudur; oyun kâğıtları arasında Jokey, her zaman sürprizlidir. Kart- karakter de, her zaman kendisidir; dibinde kurşun olan bir oyuncak gibi, nereye fırlatsanız fırlatınız, hep ayağının üstüne düşer." (Stevick, 2021, s. 184). Kart karakterler roman boyunca statik bir görüntü içerisinde değişmezken eserdeki dramatik unsurların da yansıtıcısı olur.

Saklı Bahçeler Haritası romanında anlatı boyunca değişmeden eserin dramatik unsurunun biçimlenmesinde yer alan kişiler, Suad'ın arkadaşları olan Nevzat Bey ve Eliz, Suad'ın babası Avni Bey ve annesi Cavidan Hanım, evin kalfası, Behiye'nin eşi Franz şeklinde sıralanabilir.

Anlatı boyunca fikri bir değişim yaşamayarak kart karakter özeliğini gösteren Nevzat Bey, Suad'ın iletişime geçtiği birkaç kişiden biridir. Mülkiye Mektebi hocalarından İbrahim Şecereli'nin oğlu olan

Nevzat Bey, Viyana'daki tahsilini yarım bırakıp İstanbul'a dönmüştür. Konağa gelen gidenler arasında yer alır. Her türlü heyecana müptela olan Nevzat Bey, kazançsız bir hürriyetin işe yaramayacağını düşünenlerdendir. Suad, Nevzat Bey'i şöyle anlatır: "Ağzından sigarası eksik olmazdı. Sanırsın koca Cibali Tütün Fabrikası ona çalışırdı. Sigarasının dumanını burun deliklerinden usulca salarken, tatlı hayaller kurmaya bayılırdı. Nevzat Bey hayattaki emellerinden bahsederken açık davranır, sözünü sakınmazdı." (Yıldırım, 2021, s. 33).

Açık sözlü bir karakter olan Nevzat Bey, Avrupa yaşamını anlatmasıyla Suad'ın dikkatini çeker. Garp ile Şark'ı karşılaştırır. Kendi kültürünü reddetmez; fakat öz eleştiri yapmaktan da çekinmez ve Doğu ile Batı'yı şu şekilde karşılaştırır:

Nevzat Bey, her defasında konuşmasının sonunda gözlerini kısıp sesini toklaştırarak, 'Avni Bey, Avrupalı bizden daha mı akıllıdır?' diye sorardı. Sonra cevabı yine kendi verirdi. Hayır, elbette akıllı değildi. Ancak bizden daha hızlı ve daha akıllı başında bir sistemde çalışırdı. Erken kalkan biz olsak bile, bizden evvel yol alırdı. Yoksa bugün garbın sahiplendiği nice fikir ve keşiflerin kökü Müslüman âlimlere aitti. Ama kibrine düşkün Avrupalı, tıbbî İbn-i Sina'dan öğrendiğine bakmadan, bugün hekimlerimize burun kıvrıyordu (Yıldırım, 2021, s. 61).

Nevzat Bey, Eliz'e âşık olur ve onunla evlenmek için mücadele eder. Şişli'de Eliz'in sessizliği ve naifliğine ithafen "Asude Apartmanı"nı yaptırır. Anlatı boyunca kişiliğinin karakteristik özelliklerinden ayrılmayarak kart karakter sınıflamasında yer alır.

Romanın bir diğer kart karakteri olan Eliz, Dikran Amca ile Dudu Teyze'nin sağır ve dilsiz kızıdır. Suad'ın yaşadığı konağa gelip gidenler arasındadır. Suad, Eliz'i yalnızlığının ortağı olarak görür. Suad, ondan şöyle bahseder:

Eliz'den bahsetmek isterim. Onu sana uzun uzun anlatmam lazım. Ne var ki bildiğim kelimeler tasvirine yetmez. Zaten Eliz de kelimelerle pek geçinmez. Malum, insan dediğin topraktan ve çamurdan, karanlıktan ve riyadan, hırstan ve kıskançlıktan yoğrulmuştur. İşte bu yüzden bence Eliz insan değildi. Olsa olsa bir masal perisiydi belki (Yıldırım, 2021, s. 71).

Eliz, manevi abisi Fikret Bey'in vefatı üzerine çok sarsılır. Nevzat Bey'in izdivaç teklifini kabul eder. Fakat Nevzat Bey'in babası, Eliz'in Ermeni olması dolayısıyla bu evliliği onaylamaz. Eliz'in Nevzat Bey ile evliliğinden Karin adında bir kızı dünyaya gelir. Eliz, 6-7 Eylül'de İstanbul'da meydana gelen olaylarda babasının vefatı üzerine bu acıya dayanamaz ve canına kıyar. Eserde Eliz karakteri üzerinden toplumda meydana gelen menfi olayların bireyleri nasıl etkilediği somut olarak ortaya konur.

Eserin bir diğer kart karakteri olan evin kalfası, romanın başkişisi olan Suad'a annesinden daha yakın olan biridir. Kalfa'nın geçmişi esrarengiz olaylarla okuyucuya verilir. Kalfa'nın Zınlay ve Zisesmik adında iki cini olduğu ve onlar aracılığıyla gelecekte olabilecek olayları hissettiği okuyucuya aktarılır.

Romandaki kart karakterlerden Avni Bey, Suad'ın babasıdır, tüccardır ve kazanç elde edebilmek adına memleketin yüzünün garba dönmesi gerektiğine inanır. İçindeki cumhuriyet aşkını cemiyete ispat telaşıyla çırpınarak, nerede bir cumhuriyet balosu veya inkılâpların alkışlandığı toplantı salonu varsa birinden çıkıp öbürüne koşuşturur. Böylece sadece menfaatini düşünen bir karakter profili çizmiş olur. Roman boyunca Batılılaşmanın emarelerini gösteren Avni Bey, Suad'ı Batı düşüncesine göre büyütmeye çalışır.

Suad'ın annesi Cavidan Hanım da roman kart karakterlerindedir. Cavidan Hanım, geleneksel bir yaşam tarzına ve fikrine sahiptir. Ona göre bir kadının vazifesi eşine her daim güzel görünmek ve çocuklarını bir emanet gibi koruyup kollamaktır. Avni Bey'in onu sevebilmesi için elinden geleni yapmış ve eşine küçük zaferler kazandırmaya çalışır. Küçük çocuğu Fuad'ın ölümü ve Suad'ın psikolojik sorunlar yaşamasında kendisini sorumlu tutar ve kocasına kendisini affettirebilmek için garip bir eş, eksik bir ana, kayıp bir insan gibi davranır.

Suad'ın âşık olduğu bir Alman gazeteci olan Franz, anlatı boyunca değişmeyen özellikleriyle kart karakter özelliği taşır. Behiye ile Türkiye'den ayrılarak Berlin'e yerleşen Franz'ın karakterini belirleyen en önemli özellik, belli bir dönem babasız büyümesidir. Babasını yıllarca bekleyen Franz, çocukluğunun travmasını ileriki yaşamında da yaşayacaktır. Bu yansıyış Franz'ı sürekli bir arayış içerisine sürükler. A.I adlı meçhul yazarı bulmak adına eşi Behiye ile birlikte savaş içerisinde olan Avrupa'nın pek şehrini gezip kendisini ve eşini tehlikelere sürükler. Franz, bu kayboluş hikâyesinde çok sevdiği eşini bırakıp arayışını tamamlamaya devam etmiştir. Franz eserde Avrupa'da meydana gelmiş II. Cihan Harbi'ni Behiye ile okuyucuya sunan karakter olarak var olur.

7.4. Fon Karakterler

Kişiler dünyasında romanın başkişisi üzerinde derin etkiler bırakmayan fon karakterler, “sadece, romanda yapıyı işleyen çarkların dişleri gibidirler. Bu karakterler, önce söylendiği gibi, bir an için ilgi merkezi yapılabılır ve derinlik kazanabilirler, fakat bireysel anlamda önem ve durum kazanmaksızın tamamen isimsiz birer ses olarak kalırlar.” (Stevick, 2021, s. 180). Derinliği olmayan ve romanın seyrini değiştirmeyen bir unsur olarak fon karakter *Saklı Bahçeler Haritası*'nda konağa alınan Halide, yayınevinin sekteri olan Birsen ve Rıdvan'ın arkadaşı olan Süreyya ile verilir.

8. Tema

8.1. Geçmişle Hesaplaşma

Romanda en belirgin olan temalardan biri bireyin geçmişinin ileriki yaşamını da etkisi altına alabileceğidir. Suad'ın beş yaşındayken kardeşi Fuad'ı kuyuya itivermesinden doğan suçluluk psikolojisi onu varoluşsal sancıya ve yalnızlığa sürüklemiştir. Geçmişin izleri onu ilerleyen yaşında dahi bırakmamış ve ruh sağlığını kaybetmesine neden olmuştur. Gerçeklerle olan ilişkilerin büyük ölçüde azalması, düşünce, duygu ve davranış alanlarında önemli bozulmaların ortaya çıkması vb. belirtiler gösteren bir ruh hastalığı olan şizofreni, eserde Suad'ın kliniğe götürüldüğü ilk günden itibaren zihninde içini dökebileceği bir kardeş tasavvur etmesiyle ortaya çıkar. “Genel bir çöküntülük duyma (depresyon), günlük etkinliklerden artık zevk almama, toplumdan uzaklaşmaya başlama, sıklıkla okuduğuna odaklanamamaya başlama, sayısal becerilerin düşmesi, unutkanlığın başlaması, mantıksal ilişkiler kuramamaya başlama gibi zihinsel işlev bozuklukları.” (Köroğlu, 2016, s.16) da yaşayan Suad, tam bir kişilik bozukluğu yaşamaktadır:

Beş yaşından beri yakamı bırakmayan mendebur baş ağrılarım büsbütün artmış, kafamın içinde beynimi yiyen farecikler cirit atmaya başlamıştı. Düşünmek canımı acıtıyor, hatırlamak yaralarımı kanatıyordu. Ne gün ışığına bakabiliyor ne insan sesine katlanabiliyordum. Perdelerin güneşe karşı zırh gibi gerildiği karanlık odamda, yorganı gözlerimin üzerine kadar çekiyor, yemeden, içmeden ve konuşmadan öylece yatıyordum. Üzerime sinen halsizlik ve moralsizlik sağlığını etkiliyor, çocukluk hastalıklarım birer ikişer nüksediyordu(...) Nihayetinde, konağın yolunu iyice belleyen hekimler öyle münasip görünce, bir süreliğine kliniğe yatırılmama karar verildi (Yıldırım, 2021, s. 26-27).

Suad'ın çocukluğunda yaşadığı travmatik olay, onun zihin dünyasında dertleşebileceği ve cesaret edip yaşayamadıklarını onda yaşattığı Behiye'nin ortaya çıkmasına neden olmuştur. “Toplumda şizofreni tanısı konmuş hastalarda görülen en önemli ve karakteristik belirti ise, varsanılardır. Olmayan bir dış uyarının var gibi algılanması durumu olan varsanı, çoğu şizofreni hastasında görülen ortak bir durumdur.” (Arieti, 2008, s. 79). Şizofreni hastalığının önemli belirtilerinden olan varsanı ve intihar meylli Suad'ı hayatının sonuna değin sarmıştır. Bu sarılış örneği, metinden alınan şu örnekle somutlaştırılabilir:

Ne var ki ben uzun boylu beklemeden, koşup gitmek istiyorum. Eliz gibi, kalfa gibi çoktan uyumuşların ülkesine. Orada artık sana ihtiyacım da olmayacak. Sen beş yaşımdan sonra girdin hayatıma; bana elini uzattığım o hastane odasında. Bense beş yaşımdan öncesine dönmek istiyorum, hatta çok daha öncesine. Suretinin de, ona duyduğum ihtiyacım da uğramayacağı biriyle (Yıldırım, 2021,s. 336).

Eserde, geçmiş izlerin bireyin geleceğine etkisi sadece Suad karakteriyle verilmez. Meçhul mektupların ulaştığı Rıdvan'ın anlatı zamanındaki ruh hâlinin müsebbibi olarak gençliğinde ailesini trajik bir şekilde depremde kaybetmesi gösterilir. Anlatıcı, Rıdvan'ı yalnızlaştıran ve insanlardan kendisini soyutlamasına neden olan “geçmişini” şu sözlerle aktarır:

Van'daki adamla İstanbul'a gelen adam aynı kişi sayılmazdı. Annesiyle kardeşini yutan o korkunç depremden sonra Rıdvan çok değişmişti. Kafayı depremlerle ilgili hiç bitmeyecek bir kitap yazmaya bozmuş, başka bir şey düşünemez olmuş, nihayetinde de beynini kemiren kurtçukları zapt edebilmek için tarihteki depremlerle ilgili hiç bitmeyecek bir kitap yazmaya koyulmuştu. Bu da yetmemiş enkazın altından kendi kaybettiklerini çıkarabilmiş gibi nereden bir deprem haberi gelse oraya koşmaya başlamıştı. Bunu neden yaptığını bilmiyordu ama gidip de toprağı elleriyle kazmazsa nefesi daralıyordu. Kazdığında da nefesi açılıyor sayılmazdı aslında. Enkazın altından çıkardığı her yönüyle birlikte yaşayanlardan biraz daha uzaklaşıyordu. Nihayetinde günün birinde yine bir deprem bölgesine yardıma gitmiş ama aklına doluşan şeytanların marifetiyle, gittiği yerden geri dönmeyi beceremeyip kimseye tek kelime etmeden ortadan yok oluvermişti. Sonrası tek kişilik yepyeni bir depremdi (Yıldırım, 2021, s. 107).

Saklı Bahçeler Haritası'nda bireylerin gelecek yaşamlarının şekillenmesinde geçmişin göz ardı edilemeyeceği temi ön plandadır. Roman başkışisi Suad'ın içinde bulunduğu psikolojik buhrandan sıyrılamamasının nedeni onun geçmişidir. Suad'ın kardeşinin ölümünden sorumlu olduğu duygusunun bir şekilde kırılmamasından doğan marazi ruh, anlatının temel izleği hâline gelmiştir. Geçmiş yaşamın izinden sıyrılamayacağı fikri eserin diğer bir kahramanı olan Rıdvan ile de devam ettirilmiştir. Rıdvan, depremden dolayı annesini ve kız kardeşini kaybetmiştir. Bu kaybediş Rıdvan'ı içinden çıkamayacağı sancılı bir geleceğe hazırlamıştır. Bu bağlamda eserde geçmiş, insanı sarıp sarmalayan ve etkisi altına alan ağır bir yük konumundadır.

8.2. Savaşın Bireye Yansımaları

Toplumsal bir olgu olan savaş, birey ve toplum üzerinde olumsuz sonuçlar doğuran bir unsurdur. *Saklı Bahçeler Haritası* romanı bireysel bir izlek üzerine kurulmuş olsa da güçlü bir şekilde savaşın bireyi ve toplumu umutsuzluğa, yılgınlığa, acılara sürüklediği mesajı kuvvetle işlenir. Romanda 1933-1960 yılları arasında Türkiye ve Avrupa'da meydana gelen, insan hayatını basite indirgeyen sistemin eleştirisi kahramanların bakış açısıyla sunulur. Suad karakteriyle Türkiye'de meydana gelen toplumsal çözümler aktarılır. Behiye karakteri ile de Avrupa'da Nazi Almanya'sı ve emperyalist güçlerin yaptığı kıyımlar ve insanları ötekileştiren yaptırımlar okuyucuya aktarılır. Savaş çığırtkanlığının özellikle toplum içerisinde beraber yaşayan farklı unsurları etkileyip bir noktadan sonra bu farklılıklara sahip grupların birbirlerine karşı haksız tutum içerisinde büründükleri verilir:

37 senesinin Nisan ayında, kuzeyde, Bask bölgesindeki bir kasabasının Alman uçaklarınca bombalandığı haberi geldi. Günlerden pazartesiydi ve her pazartesi olduğu gibi kasaba sakinleri merkezdeki pazaryerindeydi. Meydanın en kalabalık olduğu saatlerde, Franco'nun emri, Hitler ve Mussolini'nin desteğiyle yola çıkan bombardıman uçakları, göğü kara bulutlar gibi kaplayıverdi. Guercina üç gün üç gece boyunca alev alev yandı; ülkenin her yanına kesif bir kan ve yanık kokusu yayıldı. Koku, bütün tatlı uykuları zehretti. İspanyolların meşhur ressamı Picasso da uykusuzlardan olacak ki sonraki beş gün içinde, Guernica'da yaşayanları dünya âleme duyuracak devasa bir resim yaptı Belki de sizin orada Sabiha Hanım, Dersim'in mavi göğünü bombalarla karartırken ,-haberi buralara

kadar geldi, sen duymadın mı? Picassonun fırçası insanlığın sonunu dipsiz karanlığa boyamaktaydı(...)Artık bir an evvel İspanya'dan uzaklaşmak istiyordum. Franz'ın cephe röportajlarına ara verip, hastaneleri gezmeye karar vermesiyle biraz soluklanacağımı ummuştum ama olmadı. Hastane yatakları kolunu, bacağına, gözünü kaybetmiş on beş yaşında çocuklarla doluydu (Yıldırım, 2021, s. 100).

Behiye, eşi Franz ile İspanya'da gazetecilik faaliyeti yaparken Nazi Almanya'sının meydana getirdiği yıkım gücüyle karşılaşır. Romanda aynı zamanda o yıl içerisinde Türkiye'de meydana gelen Dersim Olayı da aktarılır. Nazi Almanya'sının özellikle Yahudilere ve kendisinden olmayanlara uyguladığı insanlık dışı dram Behiye'nin Suad'a gönderdiği mektupta şu şekilde aktarılır:

Şehirdeki yaşam büsbütün zorlamış, özellikle Yahudilerin yaşadığı şeyin adı hayat olmaktan çıkmıştı. Tramvaya binmeleri zaten nicedir yasaktı ama artık sokakta bile gönül rahatlığıyla yürüyemiyordu. Gestapo, sokağın dört bir yanını kuşatıp ortada kalanları kısıtıyor, boncuk gibi tek sıra dizdiği insanlara bir bir belge soruyor, Yahudi olmadığı konusunda kendi ikna edemeyen erkeklerin pantolonunu hemen oracıkta indirip sünnet kontrolü yapıyordu. Yahudiler ve sünnetliler yaka paça götürülüyor, gidenlerden bir daha haber alınamıyordu. Birbirimize onların çalışma kampına gönderildiğini ve savaş bitince geri geleceklerini söylüyor, içimizde sakladığımız öbür ihtimalin ağılı ismini zikretmemeye gayret ediyorduk (Yıldırım, 2021, s. 144).

Avrupa'da meydana gelen savaşın olumsuz sonuçları Türkiye'nin toplumsal dinamiklerini de etkilemiştir. Suad, Behiye'ye yazdığı mektupta Türkiye'de meydana gelen 6-7 Eylül olaylarına şu şekilde değinir:

Öğle saatlerinde babam, radyodaki ajanstan duyduğu bir haberi salona getirdi. Denilene göre Kemal Paşa'nın Selanik'teki evi bombalanmıştı. Kötü şeyler olacağını hissettik ama bunu neye yoracağımızı bilemedik (...) Bombalama haberi yayılınca, binlerce eli sopalı bir araya gelip sokaklara dökülmüş, Rumların evlerine saldırmaya, dükkânlarını yağmalamaya başlamıştı (Yıldırım, 2021, s. 295).

Anlatıya göre savaşın olumsuz tezahürleri sadece bulunduğu coğrafyayı etkilememiş evrensel bazda ülkelerin ekonomilerini de olumsuz etkilemiştir. Türkiye'de bozulmuş ekonominin faturası olan Varlık Vergisi'nin özellikle gayrimüslimlere kesildiği eserde şu şekilde verilir:

Her şey 42 senesinin Kasım ayında Varlık Vergisi diye garabet bir yasanın çıkmasıyla başladı. Güya böylece harp sayesinde palazlananlardan, kazandıklarının vergisi alınacaktı. Sonradan kazın ayağının öyle olmadığı anlaşıldıysa da, kafaları ticaretin her haline tıkr tıkr çalışan Nevzat Bey ve babam bile ondan bitene vakitlice uyanamadı (...) Ama hazırlanan cetvellerde Müslümanların M, gayrimüslimlerin G diye işaretlediğini henüz bilmiyor, bu işin sonunun nereye varacağını göremiyorlardı. Çevrilen dümeni ancak servet komisyonlarının hazırladığı borçlu listelerini görünce anladılar. Küçük bir kısmı hariç, borcun nerdeyse tamamı gayrimüslimlere yüklenmişti ve uzun listede alt alta yazan bahtsız isimlerden biri de Dikran Amca'nınkiydi(...)Sonra bir sabah, polis nezaretinde alınıp Erzurum'da giden bir trene bindirildi ve devlete borcunu ödemek üzere, zamanında kendisi gibi G'lenmişlerle birlikte çalışma kampına gönderildi (Yıldırım, 2021, s. 178).

Saklı Bahçeler Haritası'nda birey ile toplum yekpare olarak işlenir, bireyi şekillendiren en önemli unsurun toplum olduğu mesajı hakim bir fikir olarak sunulur. Eserde yaşadığı toplumda meydana gelen yıkımları, ölümleri, yok sayılmayı, çaresizliği görüp yaşayan bir bireyin ruh dünyası üzerinde durulur. Bireysel konular toplumsal bir düzlemde ve sosyolojik olgularla birlikte işlenir.

8.3. Kadın Olma Sorunsalı

İnsanlığın yaradılış serüveni içerisinde önemli bir 'özne' olarak yerini alan kadın, çok eski çağlardan bu yana tarih sahnesinde varlığını sürdürügelmiştir. Denilebilir ki kadının tarihi en az insanlık tarihi kadar

eskidir. Hayat adı verilen sahne içerisinde şahıs kadrosunu oluşturan kahramanlardan biri olan kadın, eski çağlardan beri erkeğin yanı başında, onunla el ele, rolünün hakkını veren bir oyuncu edasıyla bazen tutku dolu bir aşkla bazen çatışma hâlinde ama her zaman yan yana varlığını sürdürülmüştür (Arslan, 2010, s. 14). Nitekim kadın toplumun bir öznesi olarak yer alsın da toplumun ekonomik, kültürel ve siyasal değişimlerine paralel olarak da yeni adlandırmalara maruz kalmıştır. Eserde, kadının gelenek içerisindeki yeri ile modern anlayıştaki yeri bireyler üzerinden aktarılmıştır.

Roman başkışisi Suad, her ne kadar geleneği temsil eden bir konakta dünyaya gelmiş olsa da Batılılaşmanın tezahürleri olan kadının modernleşme sürecini zihninde yarattığı Behiye karakteriyle yansır. Suad, kurguladığı Behiye karakterini cesur, kararlarını özgürce verebilen ve etkin bir kadın olarak çizer. Romandaki kurguya göre Batılılaşmanın sonuçları toplumda pek çok konuda olduğu gibi kadının değişim sürecini de sancılı bir anlayışa dönüştürmüştür. Kadın sorunsalı sadece hemcinslerinin ilgilendiği bir konu değil, aynı zamanda eşlerin yorumuna da açık hâle gelmiştir. Nitekim Suad'ın babası Avni Bey, geleneksel anlayışla yaşayan eşinin ve çocuklarının modern bir yaşam sürdürmesini arzulamaktadır:

Babam merasim için Ankara'ya gitmeyi münasip görmüş, beni de çabucak toparlanıveren bir bavul gibi yanında götürmüştü. Dediğine göre bu yeni düzene intibak göstermenin en sarıh şekli, asri hayata uyumlu, garp âdetlerine yatkın bir kız evlat yetiştirmektir. Eski zamanların aksine, erkek çocuktan bile kıymetliydi böylesi; devlet büyüklerinin bilhassa hoşuna giderdi.(...) Babamın yeterince cumhuriyet kızı yetiştirememesi endişesiyle hırçınlaşması bile Alman mektebine döndüremedi beni. Fransızca'yı madamdan, Almancayı mektepten zaten öğrenmiştim. Piyano çalabiliyor, yüzebiliyor ve salon danslarından birkaçını kimsenin ayağını incitmeyecek ölçüde beceriyordum (Yıldırım, 2021, s. 25-29).

Romanda kadın üzerinden Doğu-Batı karşılaştırması da yapılır. Batılı modern kadın tipinin karşısına Doğulu kadını temsilen Suad'ın annesi karşılar. Suad'ın annesi, geleneksel kadın rolüne bürünen, yaşamını eşine ve çocuklarına adanmış bir kadın rolündedir. Bununla birlikte kocası tarafından modernleştirilmeye/egitilmeye çalışılan bir figür konumundadır. Anlatıcı, Avni Bey'in eşini dönüştürme isteğini şu sözlerle aktarır:

Kızının tahsili yarım bırakmasından çok karısının hâlâ yeni yazıyı sökmemesine takmıştı kafayı. Bu durumu ailemiz için bir kara leke olarak görmeye meyilliydi. Koskoca Avni Bey'in hanımı muasır medeniyete erişme yolunda atılmış en büyük adımı nasıl geri tepirdi? Nasıl olur da bilmezdi Latin alfabesinin zarif, intizamlı ve her biri garnizon kapsından çıkmış gibi parıldayan tıraşlı temiz alfabesini? Babama sorarsan, bu anlaşılacak şey değildi (Yıldırım, 2021, s. 29).

Eserde kadının Doğu-Batı denklemi içerisinde yaşadığı ikilemlere de dikkat çekilir. Örneğin Cumhuriyet kadını olma iddiasında olan Halide, evlendikten sonra tüm ideallerinden vazgeçerek rahat bir yaşam sürdürme gayreti içerisinde olur. Roman başkışisi Suad, bu durumu bir tür çelişki olarak değerlendirir ve şu sözlerle eleştirir:

Benim düşüncesine bile tahammül edemediğim evlilik, Halide'yi mutlu etmekle kalmayıp baştan aşağı değiştirmişti. Evimizde kaldığı dönemde her fırsatta Alman mektebine dönmemi nasihat eden "Devir annelerimizin devri değil. Şimdi kadın ve erkek bir. Hepimiz çalışmak ve bu vatana borcumuzu ödemekle mükellefiz. Evde oturmak olmaz" diye dersler veren idealler kumkuması, mezuniyetinden bir sene sonra hemen kocaya vardığı yetmezmiş gibi bir de bundan böyle çalışmayıp, evinin hanımı olacağını ilan etmişti. Üstelik pişkin pişkin, 'Aile, müesselerinin en kutsaldır Suadığım. Gerçek bir cumhuriyet kadını, düzgün bir aile kurup cumhuriyet evlatları yetiştirmekle mükelleftir' demişti. Demek, ya Halide'nin hayattan ya da cumhuriyetin kızlarından beklediği mütemadiyen değişecekti (Yıldırım, 2021, s. 69).

Görüldüğü gibi *Saklı Bahçeler Haritası* romanında kadın, Doğu-Batı karşıtlığı üzerinde somutlaştırılan bir obje olmanın yanında geleneksel rolleriyle de işlenmiştir. Romanda bir yandan Batılı modern kadın tipler idealleştirilirken öbür yandan yanlış Batılılaşmış tiplere dönük eleştirilere de yer verilir.

9. Sonuç

Çağdaş romancılarımızdan olan Nermin Yıldırım, yazmış olduğu eserleri birey ve toplum eksenli ortak bir hafıza zemininde ele alır. Ona göre birey ve toplum kodları birbirinden bağımsız bir şekilde ilerlemez. Yazar, özellikle modernleşmeyle beraber kadının çeşitli tanımlara maruz kalmasının eleştirisini, oluşturduğu karakterler üzerinden verir. Kadının her dönem farklı adlandırma ve tanımlarla kategorize edilmesini toplumun sistem içerisindeki dönüşüm ve değişimine bağlar. Kadın temini eserlerinde başat konumda tutan yazar, pespaye anlayışların meydana getirdiği savaşların, yoksulluğun, ötekileştirmenin bireyi ve toplumu ne hâle sokabileceğinin somut örneklerini verir.

Nermin Yıldırım, *Saklı Bahçeler Haritası* adlı romanında bireyden aileye, aileden topluma sirayet eden menfi olayların sosyal eleştirisini yapar. Bireyin gelecek yaşamının şekillenmesinde geçmiş yaşamının büyük önem arz ettiği düşüncesini vurgulayan yazar, bu düşünceden hareketle kahramanların psikolojik alt yapısını ortaya koyar. Eserde roman başkişisi Suad, nevroz hâlinde gösterilir ve kahramanın bu hâlde olmasının müsebbibi; geçmiş yaşamı, ailesi ve içinde yaşadığı toplum olarak gösterilir. Bireysel izlek içerisinde pek çok toplumsal konuya değinen sanatçı yakın tarihî olayları ve güncel olayları aktarırken evrensel bir üslup takınır. Savaşın, yıkımın, ölümün, yoksulluğun ve ötekileştirmenin sadece bir coğrafyanın kaderi olamayacağı ve her coğrafyada aynı olumsuz sonuçlara neden olabileceği vurgusunu yapar.

Mektup tekniği üzerine kurulu yazılan eser, 1933-1960 yılları arasında Türkiye ve Avrupa’da meydana gelmiş toplumsal olayların aktarımına dayanır ve roman başkişisi Suad’ın bakış açısıyla okura sunulur. Türkiye’de bahsedilen yıllar içerisinde meydana gelmiş Dersim Olayı, 6-7 Eylül Olayları ve Varlık Vergisi’nin getirilmesiyle toplumdaki farklı kimliklerin yaşadığı olumsuzluklar ve çatışma hâlleri nakledilirken; Avrupa’da ise II. Cihan Harbi’nin başlamasıyla Nazi Almanyası’nın kendisinden olmayana ve özellikle Yahudilere karşı takındığı olumsuz tavır yazar tarafından resmedilir.

Saklı Bahçeler Haritası’nda yazar, bütün meselelerin birey ve toplum belleğinin bir yelpaze içerisinde ele alınabilmesiyle değerlendirilebileceğini aktarır. Bireyin zihinsel sürecini belirleyen kavramların toplumda meydana gelmiş olaylardan bağımsız olarak oluşamayacağını savunur. Aynı zamanda yazar, bireyi ve toplumu sarsan savaş olgusunun ve savaş çığırtkanlığının eleştirisini roman boyunca sunduğu olaylar ve yaşamlarla ortaya koyar.

10. Kaynakça

- Aktaş, Ş. (1991). *Roman sanatı ve roman incelemesine giriş*. Akçağ Yayınları.
- Arieti, S. (2008). *Bir şizofreni anlamak* (Çev. Aylin Eti). Doruk Yayıncılık.
- Arslan Özdarıcı, Ö. (2020). *Türk romanında kadın (1872-1900)*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Çalışlar, İ. (2010). *Dersim raporu*. İletişim Yayınları.
- Demir, Ş. (2007). Adnan Menderes ve 6/7 Olayları. *İstanbul Üniversitesi Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*.12, 37-63.
- Eliuz, Ü. (2004). *Metin tahlillerine giriş-2*. Akçağ Yayınları.

- Korkmaz, V. (2007). *Romanda kişiler dünyası: roman karakterlerinin doğası üzerine incelemeler*. Akçağ Yayınları.
- Koroğlu, E. (2016). *Şizofreni nedir? nasıl baş edilir?*, Hyb Basın Yayın.
- Macksey, K. J. (2017). *II. Dünya savaşında askeri hatalar* (Çev. Mehmet Tanju Akad), Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Mazower, M. (2014). *Hitler imparatorluğu: işgal Avrupa'sındaki Nazi yönetimi* (Çev. Yavuz Alıgan). Alfa Yayınları.
- Öztürk, M. (2020). Savaşın değişen doğası ve Clausewitz: savaş üzerine eleştiriler. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (6), 1743-1752.
- Roberts, J. M. (2003). *Yirminci yüzyıl tarihi* (Çev. Sinem Gül). Dost Kitapevi.
- Stevick, P. (2021). *Roman teorisi* (Çev. Sevim Kantarcıoğlu). Akçağ Yayınları.
- Tekin, M. (2019). *Roman sanatı: Roman Unsurları-I*. Ötüken Neşriyat.